

# ДеАрхівація

Живопис з методфонду ХДАДМ

DeArchiving. Painting from the  
KhDADM Methodical Fund





# ДеАрхівація

Живопис з методфонду ХДАДМ

DeArchiving. Painting from the  
KhDADM Methodical Fund



Автор проєкту: Тетяна КАСЬЯНЕНКО (ідея, упорядник, автор текстів) as.hudpromart@gmail.com  
Project author: Tetyana KASYANENKO (idea, author of texts)  
Координатор проєкту: Тетяна КАСЬЯНЕНКО  
Project coordinator: Tetyana KASYANENKO  
Зйомка творів: Олександр АКЕРМАН  
Filming: Oleksandr AKERMAN  
Керівник реставраційних робіт: Наталія АНТОНЕНКОВА  
Head of restoration work: Nataliia ANTONENKOVA  
Дизайнер проєкту та каталогу: Марія ХРИСТЕНКО  
Project / catalog designer: Mariia KHRYSTENKO  
Анімація Творів: Михайло ОПАЛЄВ  
Animation: Mykhailo OPALIEV  
Літературний редактор: Лада КАСЬЯНЕНКО  
Literary editor: Lada KASYANENKO  
Перекладач англійською мовою: Оксана БЛАГІНА  
Translator into English: Oksana BLAHINA

За фінансової підтримки Українського культурного фонду  
Financially supported by Ukrainian Cultural Foundation

Проект здійснено командою Харківської державної академії дизайну і мистецтв за сприянням  
Східного регіонального науково мистецького центру Національної академії мистецтв України.  
The project was implemented by the Kharkiv State Academy of Design and Arts and the Eastern  
Regional Scientific and Art Center of the National Academy of Arts of Ukraine

Зміст Content

|                                                                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Слово Ректора Rector s Note                                                                                              |    |
| Передмова Preface                                                                                                        | 6  |
| Слово автора The Autor s Note                                                                                            | 8  |
| Про проєкт About the Project                                                                                             | 11 |
| Каталог Catalogue                                                                                                        | 13 |
| ДеАрхівація. Живопис з методфонду ХДАДМ у контексті традицій Харківської школи живопису                                  |    |
| DeArchiving. Paintings from the KSADA Methodical Fund in the context of the traditions of the Kharkiv School of Painting | 44 |
| Подяки Acknowledgements                                                                                                  | 52 |



У жовтні 2025 року Академія відзначає 104 річницю від часу заснування як заклад вищої мистецької освіти. Проект «ДеАрхівация. Живопис з методфонду ХДАДМ» — диджиталізація творів та укладення електронного каталогу — виявився своєрідним нагадуванням про тих, хто закладав та збагачував традиції вищої школи, зокрема харківської школи живопису.

Каталог оцифрованих творів має на меті не лише зберегти та представити численну колекцію живописних творів мистецтва з методичного фонду ХДАДМ, а стати початком багаторічної дослідницької роботи з вшанувати пам'яті попередників – викладачів та студентів представників Харківської школи живопису, своєрідним трампліном для численних наукових теоретичних і практичних досліджень.

В умовах воєнного часу такий досвід є особливо актуальним і має безперечне значення для історії мистецтва, в також надає проекту соціальної значущості, бо передбачає включеність широкої глядацької аудиторії та мистецького середовища. Створення такого каталогу, його доповнення й постійне оновлення стане підґрунтям для створення музейної експозиції живопису в Музеї Академії. Це надасть закладу ще більш активної соціальної ролі та привабливості, а Харківській школі живопису – ще одну локацію для гідного експонування.

In October 2025, the Academy celebrates the 104th anniversary of its founding as an institution of higher art education. The project “De-Archiving. Painting from the KSADA Methodical Fund” — digitalization of artworks and the creation of an electronic catalogue — has become a reminder of those who laid the foundations and enriched the traditions of higher art education, particularly those of the Kharkiv school of painting.

The catalogue of digitized works aims not only to preserve and present the extensive collection of paintings from the KSADA methodical fund, but also to serve as the beginning of long-term research dedicated to honoring the memory of the Academy’s predecessors — teachers and students who represented the Kharkiv school of painting. It is intended as a springboard for numerous scholarly, theoretical, and practical studies.

In times of war, such an initiative is especially relevant and of undeniable significance for art history. It also adds social importance to the project, as it involves a wide audience and the artistic community. The creation, expansion, and regular updating of this catalogue will serve as a foundation for establishing a painting exhibition in the Academy Museum. This will enhance the institution’s social role and appeal, while providing the Kharkiv school of painting with another space for dignified presentation.

Наближення мистецтва та культури до широкого глядача, соціальна взаємодія є одними з пріоритетних напрямів Музею Академії. Ознайомлення з каталогом має на меті розширити знання про Харківську живописну школу, створити зв'язки між поколіннями та сприяти взаєморозумінню.

Ще однією функцією каталогу стане його активне використання в навчальному процесі студентами споріднених спеціалізацій закладів художньої освіти України. Також метою створення каталогів є подальше зміцнення глобального та культурно-історичного значення цього багатогранного історичного живописного надбання як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Імена певної кількості авторів, чиї твори увійшли до каталогу, не відомі, і це робить проект унікальним, оскільки він відкриває широкі можливості для подальших досліджень і, сподіваємось, спільними зусиллями перетвориться на окремий проект «Портрети як джерело історії». Авторка каталогу налаштована на активну взаємодію із знавцями мистецтва, зокрема із дослідниками Харківської школи живопису. Інформація в каталозі наразі не є вичерпною, тому коментарі, поради, пропозиції вітаються.

Звертатися на адресу: kasyanenko.tatyana@gmail.com з темою листа «ДеАрхівация» +38 0633614125, Тетяна Касьяненко

Bringing art and culture closer to the public and fostering social interaction are among the main priorities of the Academy Museum. Familiarization with the catalogue is intended to broaden knowledge of the Kharkiv school of painting, create intergenerational connections, and promote mutual understanding.

Another important function of the catalogue will be its use in the educational process by students of related specializations at art institutions across Ukraine. Furthermore, the catalogue aims to strengthen the global and cultural-historical significance of this multifaceted artistic heritage at both the national and international levels.

Some of the authors whose works are included in the catalogue remain unknown, which makes the project truly unique. It opens broad opportunities for further research and, hopefully, through collective efforts, will develop into a separate project titled “Portraits as a Source of History.” The author of the catalogue seeks active collaboration with art experts, particularly researchers of the Kharkiv school of painting. The information presented in the catalogue is not yet exhaustive, so comments, advice, and suggestions are most welcome.

Contact the address: kasyanenko.tatyana@gmail.com with the subject line «DeArchiving» +38 0633614125, Tetyana Kasyanenko

Харківська художня школа є стилістично відмінною від Київської та Закарпатської шкіл живопису (через регіональні та інші історичні особливості розвитку). Тому започаткований майже 80-років тому методичний фонд ХДАДМ має власну, особисту історію, стилістику, засоби вираження, відбиває художні та освітні процеси, традиції та новації саме

Харківського культурного простору. Проєкт передбачає співпрацю студентів та викладачів різних кафедр, як традиційних – кафедри реставрації та кафедри живопису – так і новітньої – кафедри аудіовізуального мистецтва. Це збагатить якість проєкту та додасть унікальності підходам до виконання поставлених завдань. Практика застосування AR-технологій саме для живописних полотен популярна, але не дуже поширена саме у Харкові. До того ж, досі було небагато випадків застосування таких технологій саме в поєднанні з академічним живописом. Роботи, обрані для проєкту, належать до категорії «незаперечних цінностей». Віртуально для широкої аудиторії вони будуть представлені вперше. Живописні роботи, як візуальні твори, викликають здібність відчувати, вони є емоційною правдою. Твори 50-70 річної давнини – це акт соціальної відповідальності, в цьому полягає якість проєкту. Він певною мірою стане просвітницьким. Тож проєкт є унікальним своєю підготовкою до реалізації.

The Kharkiv school of painting is stylistically distinct from the Kyiv and Transcarpathian schools (due to regional and other historical features of their development). Therefore, the methodical fund of KSADA, established nearly 80 years ago, has its own history, stylistic character, and expressive means. It reflects the artistic and educational processes, traditions, and innovations of the Kharkiv cultural environment.

The project involves collaboration among students and faculty of various departments — both traditional ones, such as the Department of Restoration and the Department of Painting, and newer ones, like the Department of Audiovisual Art. This interdisciplinary cooperation enriches the project's quality and adds uniqueness to the approaches used in achieving its goals. While the use of AR technologies for paintings is popular globally, it is still relatively uncommon in Kharkiv. Moreover, such technologies have rarely been applied in combination with academic painting. The works selected for the project belong to the category of “undeniable values.” They will be presented to the general public virtually for the first time. As visual artworks, paintings evoke the capacity to feel — they embody emotional truth. Presenting works created 50–70 years ago is, in itself, an act of social responsibility, which determines the project's quality and makes it educational in nature. Thus, the project is unique in its conception and preparation.

Заціфрування живописних робіт дозволить розширити можливості для співпраці зі спорідненими інституціями: художніми музеями України та світу, музеями ЗВО художнього спрямування, галереями, дослідницькими установами тощо. Для ХДАДМ це стане новим досвідом, а також збільшить привабливість академічного живопису для цільових аудиторій. Реставраційні роботи стануть своєрідним дослідженням у сфері збереження олійного живопису та лабораторією практики для студентів-реставраторів.

Музей ХДАДМ, Мистецький центр HudpromArt, методичний фонд ХДАДМ відчують себе частиною державної музейної системи, тому проєкт є влучним доповнення до загальнокультурних процесів країни. Формат проєкту – віртуальний та живий – продиктований воєнним станом в Україні та культурним контекстом: цифрової трансформації можуть зазнавати навіть сталі явища, такі як, наприклад, академічний живопис.

Мета проєкту – зберегти культурну спадщину слобожанського регіону, зокрема живописну спадщину ХДАДМ у форматі цифрового каталогу з 30 тематично відібраних живописних творів з методичного фонду ХДАДМ, що буде зроблено вперше; оприлюднити для широкого загалу матеріали диджиталізації.

Digitizing the paintings will expand opportunities for cooperation with related institutions — art museums in Ukraine and abroad, art universities, galleries, and research centers. For KSADA, this will be a new experience that will also increase the appeal of academic painting to target audiences. The restoration work will serve both as a study in the preservation of oil painting and as a practical training laboratory for restoration students.

The KSADA Museum, the HudpromArt Art Center, and the KSADA Methodical Fund see themselves as integral parts of the national museum system; therefore, the project serves as a timely contribution to the broader cultural processes of the country.

The dual format of the project — both virtual and physical — is dictated by the wartime situation in Ukraine and by the current cultural context, where even the most established forms, such as academic painting, are undergoing digital transformation.

The goal of the project is to preserve the cultural heritage of the Slobozhanshchyna region, particularly the painting heritage of KSADA, through the creation of a digital catalogue featuring 30 thematically selected works from the Academy's methodical fund — the first of its kind — and to make the results of the digitalization publicly accessible.



Як було зазначено вище, проєкт «ДеАрхівація. Живопис з методфонду ХДАДМ» має на меті збереження, вивчення і публічне представлення 30 живописних творів з методичного фонду ХДАДМ. Оприлюднення донині закритої інформації – це ніби початок детективного серіалу. Атрибуція творів і авторів як така – виключно захопливий процес в мистецькому просторі. Тож важко переоцінити вагомість цієї події, а той факт, що вона відбувається саме під час війни, додасть події емоційного та інформаційного загострення. Проєкт виступає як прояв національної ідентичності та поваги до своєї історії. На сьогодні методичний фонд складається з понад 1200 живописних творів. Тому цей проєкт можна вважати стартовим для методичного та всебічного висвітлювання колекцій ХДАДМ, зокрема графіки, рисунка, скульптури тощо.

Колекція ХДАДМ за якістю живопису не поступається кращим українським та європейським музеям. Команда проєкту впевнена, що оприлюднення результатів проєкту у вигляді електронного каталогу стане вагомим поштовхом для наукових досліджень, подальших виставкових проєктів, початком інтенсивного синтезу з іншими видами мистецтва, захопливим процесом для всіх причетних.

As noted above, the project “De-Archiving. Painting from the KSADA Methodical Fund” aims to preserve, study, and publicly present 30 paintings from the Academy’s collection. Revealing previously inaccessible information is somewhat akin to the beginning of a detective story: the attribution of artworks and their authors is an exceptionally fascinating process within the artistic sphere. The significance of this event is hard to overestimate — and the fact that it takes place during wartime gives it additional emotional and informational resonance. The project stands as an expression of national identity and respect for history. Today, the KSADA Methodical Fund contains more than 1,200 paintings. Thus, this project can be regarded as a starting point for systematic and comprehensive research of the Academy’s collections — including drawings, graphic art, sculpture, and more.

The quality of the KSADA painting collection is comparable to that of the best Ukrainian and European museums. The project team is confident that the public release of its results in the form of an electronic catalogue will become a significant impetus for scholarly research, future exhibition initiatives, and active synthesis with other art forms — an inspiring and engaging process for everyone involved.

## Про проєкт ДеАрхівація. Живопис з методфонду ХДАДМ DeArchiving. Painting from the KhDADM Methodical Fund

30 відібраних робіт розміром 6000 пікселів публікуються вперше. До проєкту увійшли роботи 50-70 років. Ідея створення методичного фонду, вірогідно, виникла через традиції школи Марії Раєвської-Іванової, посібники та матеріали якої стали золотим фондом академічного рисунку Академії, і з яким можна ознайомитися в Бібліотеці ХДАДМ. Перші збережені студентські твори датуються початком 1950-х років. З цього моменту для методфонду періодично відбиралися роботи на семестрових переглядах. Обирали кращі для наслідування й збереження традицій живопису. Академічний живопис статичний, але натхнений історичним контекстом, та й якість живопису відповідає кращим європейським зразкам. До каталогу внесено всю наявну станом на період виконання проєкту інформацію про твір. Команда Проєкту сподівається на нову хвилю досліджень і оновлення інформації, що стане серйозним кроком до наукового дослідження історії метод фондів ХДАДМ. Самі ж оцифровані роботи зусиллями кафедри живопису ХДАДМ стануть посібником для студентів всіх мистецьких освітньо-професійних програм.

## About the Project DeArchiving. Painting from the KhDADM Methodical Fund

Thirty selected works, each digitized at a resolution of 6,000 pixels, are being published for the first time. The project features paintings created in the 1950s–1970s. The idea of establishing the methodical fund likely originated from the traditions of the school founded by Mariia Raievska-Ivanova — whose teaching materials and manuals became the “golden fund” of academic drawing at the Academy and can now be viewed in the KSADA Library. The earliest preserved student works date back to the early 1950s. From that time onward, pieces were periodically selected for the fund during semester reviews — the best works were chosen as models for study and for preserving the traditions of painting.

Academic painting is static in its form yet inspired by its historical context, and the quality of these works is on par with the finest European examples. The catalogue includes all information available at the time of the project’s implementation. The project team hopes this initiative will spark a new wave of research and updates, marking a significant step toward a systematic scholarly study of the KSADA methodical collections. The digitized works, prepared through the efforts of the Department of Painting, will serve as an educational resource for students across all artistic programs.

Значну частину проекту складають реставраційні роботи. Етап реставрації привернув увагу великої кількості спеціалістів та виконавців. До роботи долучилися всі співробітники кафедри реставрації та експертизи творів мистецтва, спеціалісти з Харківського художнього музею, випускники ХДАДМ, які перебувають у Харкові. Кожний твір, що бере участь у проекті, пройшов експертну оцінку.

Проект став ознакою згуртованості, наполегливості та незламності мистецького осередку Харкова.

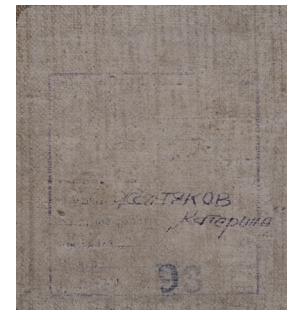
Роботу з диджиталізації буде продовжено. Методични фонд має велику кількість постановочних композицій, виконаних на театральному відділенні. Це окрема історія розвитку живопису, театрального костюму та декорації



A significant part of the project involved restoration work, which attracted the attention of many specialists and participants. The entire staff of the Department of Restoration and Art Expertise, experts from the Kharkiv Art Museum, and KSADA graduates currently based in Kharkiv took part in the process. Each artwork included in the project underwent expert evaluation.

The project has become a symbol of the unity, perseverance, and resilience of Kharkiv's artistic community.

The digitalization effort will continue. The methodical fund also contains numerous staged compositions created by students of the Theatre Department — a separate chapter in the history of painting, theatrical costume, and set design.



Желтяков,  
«Катерина».  
Пленерний портрет жінки,  
90x60,  
полотно, олія.

Zheltiakov  
«Kateryna».  
Plein-Air Portrait of a Woman ",  
Canvas, oil







Author Unknown.  
«A Portrait»,  
Canvas, oil

Невідомий Автор, 2 курс  
«Портрет»,  
95x68,  
полотно, олія.

Невідомий автор,  
«Двофігурна композиція»,  
138x90,  
Полотно, олія.  
Бірка у правому нижньому куті з напи-  
сом друкованим шрифтом: «Бандурист.  
Реставрація, кер. Краснова»

Author Unknown  
«A 2-Figure Composition»  
Canvas, oil







Сочнєв. Надпис у правому  
нижньому куті.  
«Жіноча фігура»,  
90х70,  
полотно, олія.

Sochniev  
«A Female Figure»  
Canvas, oil



Меркотан  
«Портрет літнього чоловіка  
у вишиванці»,  
80х60,  
полотно, олія.

Mierkotan  
«A Portrait of an Elderly Man in an  
Embroidered Shirt»,  
Canvas, oil





«Жіноча модель у червоному»  
Полотно, олія;  
99x110;

Author unknown  
«A Female Model in Red»  
Canvas, oil



Григор'єв В., IV к., 1958-59.  
«Одягнена чоловіча постать».  
94x78,  
Полотно, олія.  
Кер. Доц. Бесєдін С.Ф.

Hryhoriev  
«A Clothed Male Figure»,  
1958-59





Яблоков, надпис на звороті вугіллям  
«Жіноча постать»,  
94x69.  
полотно, олія.  
Кер. Кузнецов.  
Yablokov  
«A Female Figure»  
Canvas, oil



Глухих,  
«Жінка у національному вбранні» ,  
130x90,  
Полотно, олія  
Hlukhykh,  
«A Woman in National Costume »  
Canvas, oil





Ахвердян, 3 курс,  
Жіноча полуфігура, 1977,  
66x70,  
полотно, олія.  
Керівник: Демура О.І.  
Akhverdian  
«A Female Half Figure», 1977  
Canvas, oil



Синєпольский І.І., 4 курс.  
«Чоловічий портрет»,  
1958-59.  
Полотно, олія.  
95x79.  
Кер. Доц. Бесєдін С.Ф.  
Syniepol'skyi  
«A Male Portrait», 1958-59,  
Canvas, oil

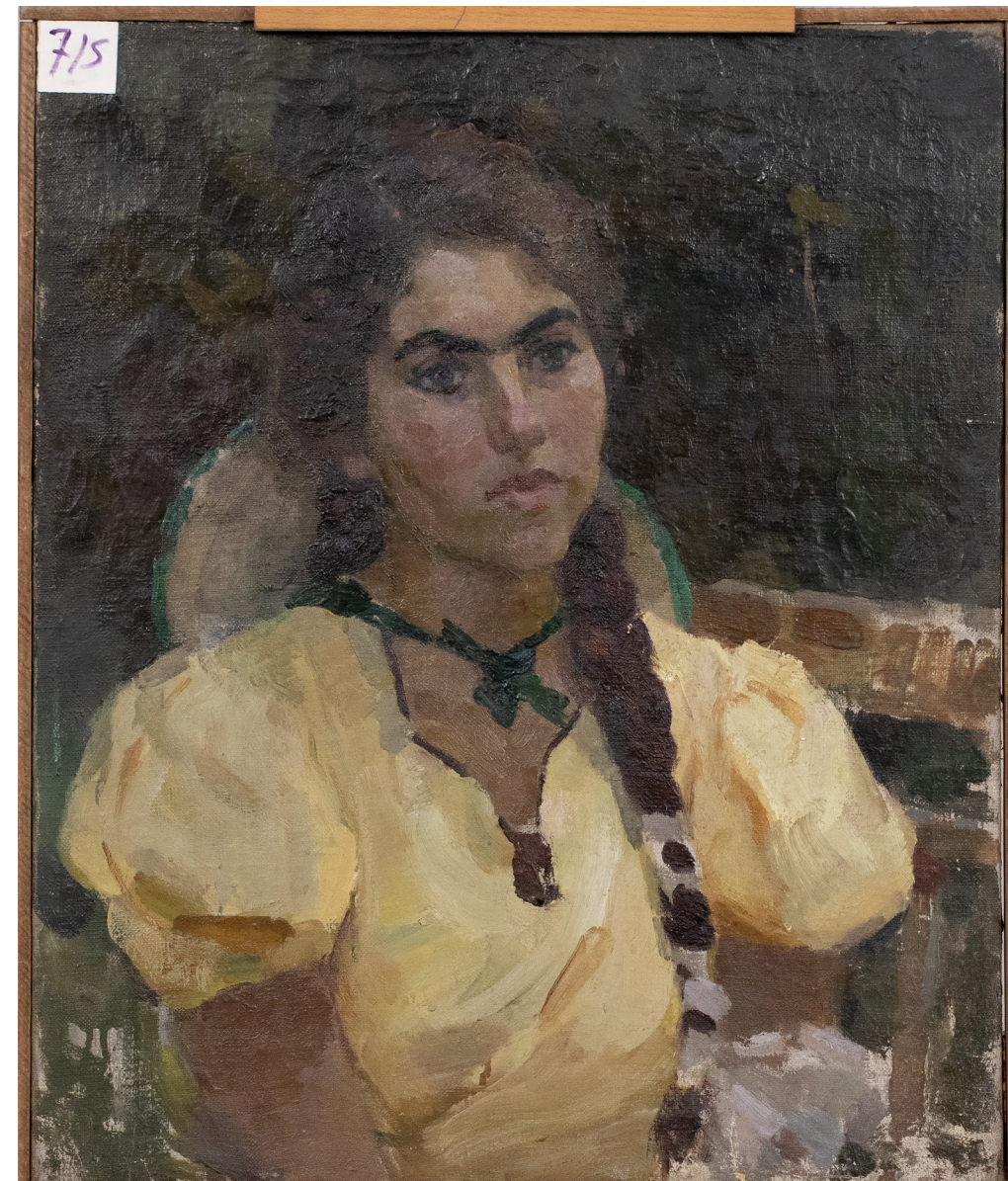






Шишко  
«Жіночий портрет»,  
100x70,  
полотно, олія

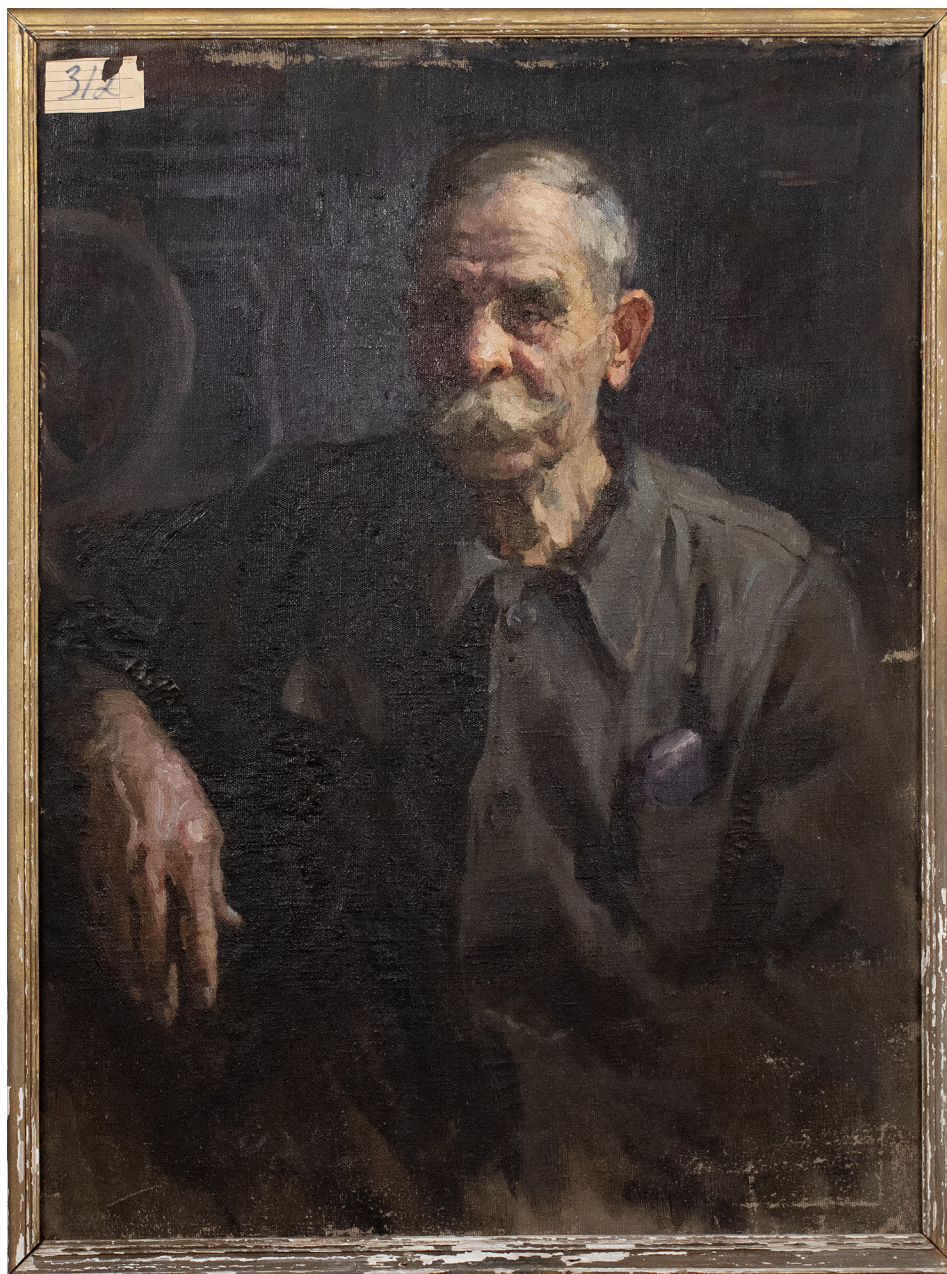
Shyshko  
«A Female Portrait»  
Canvas, oil



Невідомий автор,  
«Портрет дівчини у жовтій  
сукні»,  
60x50.

Полотно, олія  
Author Unknown  
«A Portrait of a Girl in a Yellow  
Dress»  
Canvas, oil





Шипов  
«Портрет майстра ХЕМЗ», 1951  
85х65  
полотно, олія  
Кер. Светлічний

Shypov  
«A Portrait of a Foreman of  
KhEMP», 1951,  
Canvas, oil

Шилов, надпис на підрамнику  
«Чоловіча фігура в національному  
вбранні»,  
117х88,  
полотно, олія.  
Кер. Чернов Л. І.

Shylov  
«A Male Figure in National Costume»,  
Canvas, oil







Кузнецов В.В., 4 курс,  
«Українка», 1952,  
ф-т Живопису, батальна  
майстерня  
105х89,  
Полотно, олія.  
Кер. Котов  
Kuznietsov  
«A Ukrainian Woman», 1952  
Canvas, oil



Огурной М., 4 курс,  
«Жіноча постать у синьому» 1963.  
118х88.  
полотно, олія.  
Кер. Чернов Л.І.  
Ohurnoi  
«A Female Figure in Blue», 1963,  
Canvas, oil





Лежников  
«Жіноча постать у рожевому»,  
120х90,  
полотно, олія.  
КерЧернов. Л.І.  
Надпис на звороті Лежников».

Liezhnykov  
«A Female Figure in Pink»

Кузнецов, 4к,  
«Портрет артиста», 1954,  
91х78,  
полотно, олія.  
Керівник: Котов

Kuznietsov  
«A Portrait of an Artist», 1954  
Canvas, oil







Поленов, 4 курс  
«2-х фігурна жіноча по-  
становка», 1962,  
115x77,  
полотно, олія.  
Кер. Доц. Чернов. Л.І.  
Надпис у лівому ниж-  
ньому куті: «Поленов».

Polenov  
«A 2-Figure Female  
Composition», 1962,  
Canvas, oil



Кузнєцов В.В., 4 курс.  
«Портрет актора», 1952.  
75x63,  
полотно, олія.  
Кер. Котов.

Kuznietsov  
«A Portrait of an Actor»,  
1952,  
Canvas, oil





Кравченко,  
«Жіноча постать», 1955-1956,  
95х70,  
полотно, олія.  
Кер. Сізіков – Кузнєцов

Kravchenko  
«A Female Figure », 1955-1956  
Canvas, oil



Погорелов, 3 курс  
«Портрет жінки з віялом»;  
Полотно, олія;  
84х60,  
Pohorielov  
«A Portrait of a Woman with a Fan»  
Canvas, oil





Северин В., 3к  
«Жіночий портрет»,  
77х60,  
полотно, олія  
Кер. Міленін В., Константинопольський.  
Sieverin  
«A Female Portrait»  
Canvas, oil



Северин В., 3к  
«Жіночий портрет»,  
77х60,  
полотно, олія  
Кер. Міленін В., Константинопольський.  
Sieverin  
«A Female Portrait»  
Canvas, oil





Тронза В.  
«Жіноча фігура»  
Полотно, олія  
80x60

Tronxa V.  
«Female Figure»  
Canvas, oil

Чаус В.  
«Жіноча фігура, що сидить, на фоні гіпсової  
голови»,  
Полотно, темпера;  
143x70;  
Надпис у лівому нижньому куті «Чаус»

Chaus  
«A Seated Female Figure Against a Plaster  
Head»  
Canvas, oil







Дубінін, 3 курс  
 «Натурниця у смугастому джемпері»,  
 1955-1956  
 97х63, полотно, олія  
 Кер. Сизиков, Кузнєцов  
 Dubinin  
 «A Model in a Striped Jumper», 1955-1956,  
 Canvas, oil

Воронін, 4к,  
 «Портрет дівчини», 1958,  
 100х70,  
 полотно, олія,  
 Кер. Чернов Л.І.  
 Надпис у правому нижньому куті: «Во-  
 ронин И»  
 Voronin  
 «A Portrait of a Girl», 1958  
 Canvas, oil







Светлорусов С., 2 курс,  
«Літня жінка, що сидить», 1951  
80х64,  
полотно, олія.  
Кер. Келер

Svietlorusov  
«A Sitting Elderly Woman», 1951,  
Canvas, oil



Шипов, 4 курс,  
«Жіночий портрет», 1960  
100х70,  
полотно, олія.  
Керівник: Л.І.Чернов

Shypov,  
«A Female Portrait», 1960  
Canvas, oil



Серед чималої кількості збережених живописних робіт методичного фонду ХДАДМ виділяються полотна студентів 1950–1970-х років, відновлені у межах проєкту «ДеАрхівація. Живопис з методфонду ХДАДМ», що здійснюється командою ХДАДМ за фінансової підтримки Українського культурного фонду. Ці живописні твори мають фундаментальні ознаки Харківської школи живопису, характерною рисою якої є баланс між строгістю побудови та живописною виразністю. Велику увагу митці приділяли не лише точності рисунка, а й передачі стану середовища, освітлення, які формують об'єм і надають роботам монументальності. Композиції вирізняються добре продуманою взаємодією предметів, зрозумілою побудовою простору, чітко визначеним композиційним центром і тональним ритмом. Колористичні рішення ґрунтуються на тонкому відчутті співвідношень теплих і холодних відтінків: переважають стримані, гармонійні поєднання охристих, сіро-коричневих та світло-блакитних тонів.

У розповіді про роботи, що увійшли до каталогу, не можна не згадати ім'я Петра Івановича Котова (1889–1953) – майстра портретного живопису, історичної і батальної картини, відомого представника Харківської школи, чийі роботи відзначаються особливою реалістичністю пензля. Вихованець художника-баталіста Миколи Семеновича Самокиша в післявоєнні роки (з 1947 по 1953), Петро Іванович був за-

Among the extensive collection of paintings preserved in the KSADA Methodical Fund, the canvases created by students in the 1950s–1970s stand out. They have been restored as part of the project “DeArchiving. Paintings from the KSADA Methodical Fund,” implemented by the KSADA team with the financial support of the Ukrainian Cultural Foundation. These works display the defining features of the Kharkiv School of Painting, characterized by a balanced synthesis of structural precision and painterly expressiveness. The artists paid great attention not only to the accuracy of drawing but also to conveying the state of the surrounding environment and lighting, which shape spatial volume and impart monumentality to the compositions. Their works are distinguished by a carefully conceived interaction of forms, a clear spatial structure, a well-defined compositional center, and a deliberate tonal rhythm. The colour schemes are based on a refined sensitivity to the relationship between warm and cool hues, with restrained, harmonious combinations of ochre, gray-brown, and light blue tones prevailing.

In discussing the works presented in the catalogue, one cannot overlook the name of Pyotr Kotov (1889–1953) — a master of portrait, historical, and battle painting; a renowned representative of the Kharkiv School whose works are distinguished by their characteristic realism. A student of the battle painter Mykola Samokysh, Kotov was invited to the teaching staff

прошений до штату викладачів Харківського художнього інституту (ХХІ). Художні засади творчості П. І. Котова простежуються в роботах учнів батальної майстерні, в якій митець викладав на старших курсах. Безпосередній вплив його діяльності спостерігається, зокрема, в роботах студента четвертого курсу ХХІ (нині ХДАДМ) Володимира Васильовича Кузнєцова (1924–1998) – майбутнього заслуженого діяча мистецтв України, чийі полотна «Українка», 1952 (інв. № 214), «Портрет актора», 1952 (інв. № 411), «Портрет артиста», 1954 (інв. № 75), зберігаються у методфонді ХДАДМ та увійшли до каталогу.

Характерною рисою творчої манери Володимира Кузнєцова є сюжетно-тематичний підхід до розкриття портретного образу та глибока психологічна виразність його персонажів (інв. № 214, 411, 75). Яскравим прикладом живописної манери митця є полотно «Українка», 1952 (інв. № 214), яке він виконав на четвертому курсі навчання. У цій роботі Кузнєцов втілює образ художниці-керамістки – на початку ХХ століття в Україні глиняний посуд орнаментами прикрашали лише жінки. На перший погляд можна не звернути увагу, що це навчальне завдання: усі деталі зображення – фігура жінки у національному вбранні, натюрмортний план, представлений у неглибокому просторі – узгоджені між собою. Робота відображає зацікавленість митця етнографічною екзотичністю вбрання жінки, оточеної високохудожніми творами народного побуту. За допомогою бокового освітлення художник вдало передав розподіл світлових і тінєвих партій на жіночій моделі: гарний

of the Kharkiv Art Institute in the postwar years (1947–1953). The artistic principles of his work can be traced in the paintings of students from the battle studio where he taught senior courses. His direct influence is evident, in particular, in the works of fourth-year student Volodymyr Kuznetsov (1924–1998), the future Honored Artist of Ukraine. His paintings — Ukrainian Woman (1952, inv. no. 214), Portrait of an Actor (1952, inv. no. 411), and Portrait of an Artist (1954, inv. no. 75) — are preserved in the KSADA Methodical Fund and included in the catalogue.

A defining feature of Kuznetsov's artistic style is his narrative approach to portraiture and the deep psychological expressiveness of his subjects. A vivid example is the painting Ukrainian Woman (1952, inv. no. 214), created in his fourth year of study. In this work, Kuznetsov depicts a ceramic artist — at the beginning of the 20th century in Ukraine, the decoration of clay vessels with ornaments was traditionally a woman's craft. At first glance, the painting does not seem to be an academic exercise: every element — the woman's figure in national dress and the still life in a shallow space — is harmoniously coordinated. The artist's interest in the ethnographic richness of traditional costume is evident, as the heroine is surrounded by objects of folk art. Through side lighting, Kuznetsov skillfully conveys the distribution of light and shadow on the model's face, emphasizing the delicate oval of her tanned face, the expressiveness of her brown eyes, and the firmness of her lips. The decorative treatment of the white embroidered shirt with its refined ornament — the main visual accent of the composition — enhances the work's poetic



овал її засмаглого обличчя, вираз проникливих карих очей і впертих вуст. Декоративний лад додає роботі вміле трактування білої вишиванки з вишуканим орнаментом, яка є головним акцентом твору. Поєднання теплих відтінків сорочки з нейтральним середовищем і темно-синіми та зеленими глечиками сповнюють образ жінки особливою поетичністю і гармонією.

Ще одна робота Володимира Кузнєцова, «Портрет актора», 1952 (інв. № 411), як і попередня, виконана митцем на четвертому курсі навчання в Харківському художньому інституті. Студенти старших курсів виконували завдання із зображення напівфігури людини в інтер'єрі – у взаємозв'язку з предметами побуту в оточуючому середовищі. Навчальна робота Кузнєцова сприймається портретом-картиною, в якій втілюється образ проникливої, глибокої, творчої особистості завдяки вдало знайденому виразному нахилу голови, замріяному погляду вдаль, динамічному повороту плечей. Художнику вдається передати також матеріальність парадного сюртука актора, який відтіняється невеликою плямою білої сорочки. Натхненність образу, певна його ідеалізованість споріднюють полотно з творами сентименталізму, але, водночас, відбивають засади розвитку українського портретного малярства 1960-х років.

Найбільш виразною з академічних робіт Кузнєцова є чоловічий портрет «Портрет артиста», 1954 (інв. № 75). Імовірно, моделлю для образу було обрано Омбелева Олексія Григоровича, фото якого знаходиться в альбомі

and harmonious mood. The interplay of warm tones of the shirt with the neutral background and the dark blue and green jugs imbues the image with special lyricism.

Another of Kuznetsov's works, *Portrait of an Actor* (1952, inv. no. 411), was also painted during his fourth year at the Kharkiv Art Institute. Senior students were assigned to depict a half-figure portrait within an interior, in relation to surrounding objects. Kuznetsov's academic study is perceived as a fully realized portrait composition in which the image of a thoughtful, creative personality emerges through the expressive tilt of the head, the dreamy gaze, and the dynamic turn of the shoulders. The artist convincingly renders the texture of the actor's ceremonial frock coat, offset by a small highlight of the white shirt. The inspiration and subtle idealization of the figure bring the work close to the aesthetics of sentimentalism, while at the same time reflecting key principles of Ukrainian portraiture of the 1960s.

The most expressive of Kuznetsov's academic works is *Portrait of an Artist* (1954, inv. no. 75). The model is believed to be Oleksii Ombelev, whose photograph is preserved in the *Photographs of the Models of the Kharkiv Art Institute* album (up to 1963), housed in the Museum of the Kharkiv Academy of Fine Arts. The proud character of the sitter is conveyed through his defiant gaze, prominent chin — shaded by the light tones of the white collar — and the expressive hand gesture adorned with bright rings, next to casually scattered papers on the table. Despite the predominantly

«Фотографії натурників харківського художнього інституту» (до 1963 року), що зберігається в Музеї ХДАДМ. Образ пихатого героя вдало переданий завдяки зухвалому погляду, масивному підборіддю, колір якого відтіняється світлими тонами білого комірця, манірністю жестів рук з яскравими каблучками, паперами, недбало розкиданим на столі. Незважаючи на досить одноманітний, майже ахроматичний колорит, робота вирішується тонкими світлотональними нюансами. Саме сріблястість, вишуканість колірних сполучень є візитівкою харківської художньої школи 1950–1960-х років. Ця робота була обрана та представлена на методичній виставці 1954 року. Особливо приваблює втілений в роботі артистизм, який, схоже, був притаманний портретованому. З іншого боку, у творі відчувається вільність живописної манери, яка підкреслює творче кредо моделі. У такому сенсі всі академічні постановки, виконані В.Кузнєцовим, сприймаються як завершені станкові твори високої художньої якості.

За стилістикою виконання і загальним вирішенням портретного образу до робіт В.Кузнєцова наближені твори студентів живописного факультету, що виконувались під керівництвом Сергія Фотійовича Бесєдіна (1901–1996). Сергій Фотійович зробив значний внесок в удосконалення методики і змісту підготовки та виховання творчих кадрів України, був ректором ХХІ з 1944 по 1948 рік, удостоєний почесного звання заслуженого діяча мистецтв України 1970 року.

monochromatic, almost achromatic palette, the painting reveals subtle tonal nuances. Its silvery modulation and sophisticated color harmonies are hallmarks of the Kharkiv School of the 1950s–1960s. This work was selected for display at the 1954 Methodical Exhibition. The artistry embodied in the painting is deeply engaging: while the portrait conveys refined craftsmanship, it also exudes a sense of freedom and painterly ease, reflecting the creative credo of its subject. In this regard, all of Kuznetsov's academic works can be viewed as completed easel paintings of high artistic quality.

In terms of stylistic execution and the overall approach to portrait imagery, the works of V. Kuznetsov show similarities to those of students from the Painting Faculty who studied under Serhiy Besedin (1901–1996). Besedin made a significant contribution to improving the methodology and content of artistic education in Ukraine. He served as rector of the institution from 1944 to 1948 and was awarded the honorary title of Honored Artist of Ukraine in 1970.

The works of Besedin's students — Valentyn Hryhoriev (born 1935), later a teacher and director (1982–1995) of the Crimean Art School named after M. Samokysh, and Honored Artist of Ukraine (1998) Ihor Synepolsky (1938–2021) — clearly demonstrate the principles of training practiced in Besedin's portrait studio. According to archival records, Hryhoriev and Synepolsky studied in the same cohort.



Роботи учнів Сергія Бесєдіна – Валентина Івановича Григор'єва (1935 р.н.), у подальшому – викладача та директора (1982–1995) Кримського художнього училища ім. М. С. Самокиша, та заслуженого художника України (1998 р.) Ігоря Івановича Синєпольського (1938–2021) демонструють принципи навчання в портретній майстерні С. Бесєдіна. Згідно з архівними джерелами, В. Григор'єв та І. Синєпольський навчалися на одному курсі.

Портретні композиції виконані художниками під час навчання на четвертому курсі (1958–1959 н.р.) заслуговують окремої уваги. У роботі Ігоря Синєпольського (інв. № 438) відчувається внутрішня міць, психологічне напруження портретованого, що підкреслюється вдало переданим ракурсним зворотом горділиво піднятої голови, виразним трактуванням рис обличчя. Творчий характер натурника відчувається не тільки через вишуканість костюму, строгу сорочку та краватку, але й завдяки втіленню його вольового погляду. Художник обрав низьку точку горизонту, чітко окреслення силуету моделі, завдяки чому портретний образ сприймається монументально. Автор оминає різкі контрасти, його колірна палітра базується на використанні світлокольорових нюансів.

Динамічна портретна композиція Валентина Григор'єва (інв. № 389). Розкриває аристократичний, витончений, вольовий характер моделі. Митцю вдалося втілити пильний погляд, щільно зімкнуті губи портретованого, надати психологічної ємкості образу. Художник поєднує в динамічній тональній грі тем-

Particular attention should be given to their portrait compositions created during the fourth year of study (1958–1959). In Ihor Synepolsky's work (inv. No. 438), one can sense the inner strength and psychological tension of the sitter, accentuated by the skillfully rendered foreshortening of the proudly raised head and the expressive modeling of facial features. The creative nature of the model is conveyed not only through the refined suit, crisp shirt, and tie, but also through the determined, strong-willed gaze. By choosing a low horizon line and clearly defining the silhouette, the artist achieves a monumental perception of the portrait. He avoids sharp contrasts, building his color palette on subtle, light-toned nuances.

Valentyn Hryhoriev's dynamic portrait (inv. No. 389) reveals the model's aristocratic, refined, and resolute character. The artist successfully captures the attentive gaze and firmly closed lips, imbuing the image with psychological depth. A dynamic tonal interplay between the dark brown clothing and the light gray-blue background highlights the warm illumination of the sitter's face.

The methodological collection of the KSADA preserves an academic work by Viktor Chaus, Honored Artist of Ukraine and Professor of the Easel Painting Department (inv. No. 415). Even as a student, Chaus demonstrated remarkable talent as a portraitist. His tempera painting depicts a female figure set against the backdrop of a bust of Aphrodite, the ancient Greek goddess of love, beauty, marriage, and fertility. The artist transforms a natural setting

но-коричневий одяг та світле сіро-блакитне тло, які відтіняють теплий колорит освітленого обличчя героя.

У методичному фонді ХДАДМ збереглась академічна робота Віктора Чауса, Заслуженого діяча мистецтв України, професора кафедри станкового живопису ХДАДМ (інв. № 415). Ще студентом він проявив себе як талановитий портретист. На полотні, написаному темперою, зображена жіноча фігура на тлі бюста давньогрецької богині кохання, краси, шлюбу та родючості Афродіти. Художник розвиває натурну постановку у портретно-жанрову композицію, створюючи діалог між двома жіночими образами – статуєю богині та сповненою природної чарівності живою моделлю. Полотно витримане в холодній гамі з контрастними брунатними акцентами на жіночій постаті. В академічній роботі чітко виявляється прагнення митця до широкого охоплення дійсності, значного узагальнення за імпресіоністичної манери письма.

У підсумку, академічні постановки Харківського художнього інституту, представлені у каталозі творів із методичного фонду, відреставрованих за проектом «ДеАрхівация. Живопис з метод фонду ХДАДМ», що здійснюється командою ХДАДМ за підтримки Українського культурного фонду, відображають багаторічну традицію Харківської школи живопису, яка поєднує класичні принципи академізму з індивідуальністю художнього бачення. Ці навчальні полотна засвідчують високу культуру рисунка,

into a portrait-genre composition, creating a dialogue between two female images — the statue and the living model full of natural charm. The canvas is rendered in a cool color range with contrasting brown accents on the figure, revealing the artist's striving for a broad interpretation of reality and a generalized, impressionistic manner of execution.

As a whole, the academic works of the Kharkiv Art Institute, presented in the catalog of the methodical fund restored under the project “DeArchivation. Painting from the Methodical Fund of KSADA” — implemented by the Academy's team with support from the Ukrainian Cultural Foundation — reflect the enduring tradition of the Kharkiv School of Painting. This school harmoniously combines the classical principles of academicism with individual artistic vision. These educational canvases demonstrate a high culture of draftsmanship, precision in the constructive analysis of form, and a profound understanding of light-and-shade relationships. Each work reveals a careful study from nature — whether a figure, portrait, or still life — based on realistic observation, color harmony, and compositional balance.

The methodical collection of the Kharkiv State Academy of Design and Arts preserves unique examples of academic painting created across different decades, reflecting the evolution of professional culture within the Kharkiv Art School. These works attest to the high standards of academic training and carry the spiritual



точність конструктивного аналізу форми та глибоке розуміння світлотіньових відносин. У кожній постановці простежується уважне вивчення натури: людської фігури, портрета чи натюрморту, побудованих на реалістичному спостереженні, гармонії кольору й композиційній врівноваженості.

У методичному фонді Харківської державної академії дизайну і мистецтв збереглися унікальні зразки навчального живопису, створені в різні десятиліття, котрі відображають розвиток професійної культури Харківської художньої школи. Ці твори є свідченням високого рівня академічної освіти, вони несуть духовну енергію поколінь викладачів і студентів, які продовжували традицію глибокого, осмисленого реалізму, поєднаного з тонким відчуттям форми, кольору та світла.

НЕСТЕРОВА Є.О. старша викладачка кафедри живопису ХДАДМ, докторка філософії, Ph.D

energy of generations of teachers and students who continued the tradition of deep, meaningful realism combined with a subtle sense of form, color, and light.

NESTEROVA Ye. Senior Lecturer, Department of Painting, Kharkiv State Academy of Design and Arts, Doctor of Philosophy, Ph.D



Подяки

До створення каталогу долучилося чимало учасників.

Команда проєкту висловлює щиру подяку:

Українському культурному фонду, Олександру СОБОЛЄВУ, ректору ХДАДМ, Марині ТОКАР, першому проректору з педагогічно-навчальної роботи, Владиславу КУТАТЕЛАДЗЕ, проректору з науково-дослідної роботи, Ользі ПОПОВІЙ, головному бухгалтеру ХДАДМ, Світлани СЕМЕНОВІЙ, фахівцю з укладання угод, Ользі БЕЛОВІЙ, фахівцю планового відділу, за всебічне сприяння у виконанні робіт, Вікторії БОГДАНОВІЙ-НАЙДЕНКО, завідувачці кафедри теорії і історії мистецтв ХДАДМ, Анатолію ДОЛУДІ, доценту кафедри «Реставрація та експертиза творів мистецтва» Ірині МАЛИНІНІЙ, доценту кафедри «Мультимедійний дизайн» ХДАДМ, Валентині БОРБУНЮК, доценту кафедри «Міжкультурні комунікації в креативних індустріях» ХДАДМ, Дарині СОКОЛОВІЙ-БЕСЕДІНІЙ, реставраторці Харківського художнього музею, Мирославі ПОГРЕБНІЙ, реставраторці харківської філії Національного реставраційного центру України; студентам ОПП «Реставрація та експертиза творів мистецтва»: Вікторії ГАЙВОРОНСЬКІЙ, Ксенії ПОПОВІЙ, Анастасії КОСТЕНКО, Антоніні КРАВЧЕНКО, Ярославі БОРИСЕНКО,

Acknowledgements

*Many participants contributed to the creation of the catalog.*

*The project team expresses its sincere gratitude to:*

*Ukrainian Cultural Foundation for financial support, Olexandr SOBOLEV, Rector of KSADA, Maryna TOKAR, First Vice-Rector for Pedagogical and Educational Work, Vladyslav KUTATELADZE, Vice-Rector for Research Work, Olha POPOVA, Chief Accountant of KSADA, Svetlana SEMENOVA, Specialist in Contracts, Olha BELOVA, Specialist in the Planning Department, for comprehensive assistance in the performance of the work, Viktoria BOHDANOVA-NAIDENKO, Head of the Department of Theory and History of Arts of KSADA, Anatoly DOLUDA, Associate Professor of the Department Restoration and Expertise of Works of Art, Iryna MALYNINA, Associate Professor of the Department of Multimedia Design, Valentyna BORBUNYUK, Associate Professor of the Department of Intercultural Communications in Creative Industries, Daryna SOKOLOVA-BESEDINA, restorer of the Kharkiv Art Museum, Myroslava POHRIBNA, restorer of the Kharkiv branch of the National Restoration Center of Ukraine, students of the EPP «Restoration and Examination of Works of Art»:*

*Viktoriia HAIVORONSKA,*

Дарині КУРОПАТКІНІЙ, Тетяні ГУБЕНІ, Альоні СЛІПЧЕНКО; студентам ОПП «Реклама та відеоарт»: Анні ЯРЕМЕНКО, Софії МОДЕНОВІЙ, Тетяні НЕРУБАЩЕНКО, Микиті ГАВРИЛЕНКО; студентам ОПП «Мистецтвознавство»: Єві ВІНТОНЯК, Ярославу ГАЙВОРОНСЬКОМУ; Роману АНТОНЕНКОВУ, Артему БЕСЕДІНУ, Роберту КАСЬЯНЕНКУ, Антону ГОЛУБЄВУ за всебічну допомогу.

Команда Проєкту: Тетяна КАСЬЯНЕНКО, автор, координатор; Олександр АКЕРМАН зйомка; Наталія АНТОНЕНКОВА, керівник робіт з реставрації творів; Михайло ОПАЛЄВ, керівник групи із створення ефекту доповненої реальності. Інна ВОДЯНИЦЬКА, бухгалтер проєкту.

Дякуємо всім причетним співробітникам ХДАДМ, всім небайдужім за інтерес до спадщини ХДАДМ!

Далі буде...

*Ksenia POPOVA, Anastasia KOSTENKO, Antonina KRAVCHENKO, Yaroslava BORYSENKO, Daryna KUROPATKINA, Tetiana HUBENIA, Alyona SLIPCHENKO; to students of the EPP «Advertising and Video Art»:*

*Anna YAREMENKO, Sofia MODENOVA, Tetiana NERUBASHCHENKO, Mykyta HAVRYLENKO; to student of the EPP «Art History» Yeva VINTONIAK Yaroslav HAIVORONSKYY; Roman ANTONENKOV, Artem BESEDIN and Robert KASYANENKO, Anton HOLUBIEV for their comprehensive volunteer assistance.*

*Project Team: Tetyana KASYANENKO, author, coordinator; Oleksandr AKERMAN, cameraman; Nataliia ANTONENKOVA, head of restoration work; Mykhailo OPALIEV, head of the augmented reality group. Inna VODIANYTSKA, project accountant.*

*We thank all the employees of KSADA involved, and all those who are interested in the heritage of KSADA!*

*To be continued...*



## PRO ДеАрхівацію

Відгук Валентини БОРБУНЮК, доцента кафедри міжкультурної комунікації в креативних індустріях ХДАДМ, кандидата філологічних наук

Здійснений командою Харківської державної академії дизайну і мистецтв за сприяння Східного регіонального науково-мистецького центру Національної академії мистецтв України і за фінансової підтримки Українського культурного фонду ПРОЄКТ «ДеАрхівація. Живопис з методфонду ХДАДМ» («DeArchiving. Painting from the KSADA Methodical Fund») є унікальним. І за ідеєю, і за поставленою, а головне, реалізованою метою – зберегти і популяризувати доробок Харківської школи живопису II половини XX століття.

Їх 30 – живописних полотен, відібраних для диджиталізації. Із понад тисячі (!!!), що зберігаються у методичному фонді Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Це найкращі студентські роботи, свого часу презентовані на семестрових переглядах і направлені до архіву академії. І це портрети. Що не випадково. Бо портретний живопис є фундаментальним у мистецькому навчальному процесі.

Не всі твори, що увійшли до створеного і презентованого на різних платформах (Instagram, Facebook, YouTube тощо) електронного каталогу, атрибутовані. Але оприлюднення цих живописних робіт покликано зумовити наукові розвідки, гіпотези, а значить, відкриття.

Заголовки презентованих портретів переважно прості, безіменні, зумовлені навчальною

метою, однак за небагатослівною деталізацією (як-от: «Двофігурна композиція (Бандурист)», «Портрет літнього чоловіка у вишиванці», «Жінка у національному вбранні», «Українка», «Портрет майстра ХЕМЗ», «Портрет актора», «Портрет жінки з віялом» тощо) – безмежні можливості для інтерпретації доби через зображені постаті. Наче гортаєш сімейний альбом зі світлинами.

І це одна із прикметних особливостей реалізованого ПРОЄКТУ – емоційність. Емоційність робіт, емоційність деАрхіваторів (автора ідеї, керівництва Харківської державної академії дизайну і мистецтв, викладачів, студентів, передусім, реставраторів) і емоційність реципієнтів – тих, хто знову і знову «гортає» цей віртуальний альбом, не втомно вдивляючись в обличчя портретованих.

Роботу із диджиталізації буде продовжено. Електронний каталог ПРОЄКТУ «ДеАрхівація. Живопис з методфонду ХДАДМ» («DeArchiving. Painting from the KSADA Methodical Fund») передбачає подальше наповнення з метою організації музейної експозиції.

За якістю живопису колекція Харківської державної академії дизайну і мистецтв, і презентовані роботи є тому підтвердженням, не поступається провідним українським та європейським музеям.

Неймовірна за обсягом – від задуму до реалізації – виконана робота є своєрідним портретом команди Харківської державної академії дизайну і мистецтв, людей талановитих, згуртованих і наполегливих.



